

VIII. osztályos tanulók pályaválasztása

(Felmérés)

Hazai viszonylatban az elmúlt években két tudományos ülészakot is szenteltek a pályaválasztás kérdéskomplexumának tisztázására (1966 júniusában és 1967 októberében). A probléma megoldása azonban még kezdetleges állapotban van, sok erőfeszítést igényel. Bizonyos vonatkozásainak tisztázására felmérést végeztünk Kozsvár belvárosa három középiskolájának, valamint egy általános iskolájának VIII. osztályaiban. Azért korlátozódtunk a VIII. osztályra, mert kibocsátó osztály, és eddig többé-kevésbé tisztázódik a tanulóknban, hogy közvetlenül a termelőmunkába kapcsolódnak be majd, vagy szakiskolába, szakliceumba, liceumba iratkoznak-e.

A vizsgálat célja, hogy megállapítsuk a nyolcadikos tanulók pályairányultságát és ezzel kapcsolatos neveltségi szintjét.

A tanulóknak öt kérdésre kellett válaszolniuk. *Milyen pályát választottam és mi szeretnék lenni?* — ez a kérdés differenciált választ igényel: a tanulónak meg kellett jelölnie a választott pályát és azon belül a foglalkozást vagy szakmát. Például egészségügyi pálya, azon belül gyermekorvos, belgyógyász vagy orvosi asszisztens, fogtechnikus; nevelői pálya, tanár (milyen szakos) vagy tanító, óvónő; technikai pálya, mérnök (elektro-, gépész-, építész-) vagy gépszerkesztő, technikai rajzoló, vagy lakatos, esztergályos.

Miért választottam ezt a pályát? — e kérdés alapján a pályaválasztás indítékaira, motivációs rendszerére szerettünk volna következtetni.

Mi a véleményem a hivatásról? — itt azt szeretttük volna látni, hogy a tanulók pályaválasztása és hivatástudata között milyen a kapcsolat.

A két utolsó kérdés nyomán (*Melyek kedvenc tantárgyaim és miből vannak legjobb osztályzataim?; Hogyan készülök a választott pályára, mit tettem a felkészülés érdekében?*) a tanulóknak a választott pályák iránt mutatkozó gyakorlati készségére szeretnénk következtetni.

Az anyagot kérdőív segítségével, az osztályozási naplók tanulmányozása útján, valamint a nevelőkkel, a szülőkkel és a tanulókkal folytatott beszélgetés alapján gyűjtöttük és rendszereztük.

Ezúttal csak a két első kérdés adatait és értékelését nyújtjuk.

Az említett négy iskola párhuzamos VIII. osztályai 222 tanulójának a választása a következőképpen oszlik meg:

Sor- szám	A foglalkozás globális megnevezése	Tanulók száma	%	Megjegyzés
1.	Orvos (belgyógyász, gyer- mekorvos), gyógyszerész	24	10,81	Főiskolai, egyetemi végzettséget igénylő pályát választott 136 tanuló, összesen 61,71%
2.	Tanár (nyelv és irodalom, matematika, fizika, kémia szakos)	32	14,41	
3.	Mérnök (építés-, gépész-, vegyész-)	28	12,61	
4.	Kutató (biológus, matema- tikus, vegyész)	10	4,50	
5.	Jogi-közgazdasági	1	0,45	
6.	Művészeti (zene-, ének-, szín-)	13	5,86	
7.	Tovább tanul (még nem választott pályát)	27	12,12	
8.	Egyházi pálya (pap)	1	0,45	
9.	Technikai-műszaki (rajzoló, gépszerkesztő)	26	11,71	Középfokú végzettsé- get igénylő pályát vá- lasztott 36 tanuló, összesen 16,22%
10.	Technikai-egészségügyi (la- boráns, asszisztens, ápoló, fogtechnikus)	6	2,70	
11.	Pedagógiai középkáder (ta- nító, óvónő)	4	1,80	
12.	Termelő szakmunkás (laka- tos, esztergályos, hegesztő)	22	9,90	Alapfokú végzettséget igénylő pályát választ- ott 50 tanuló, össze- sen 22,52%
13.	Nem termelő szakmunkás (fodrász, pincér)	27	12,12	
14.	Más foglalkozás	1	0,45	

A megkérdezett VIII. osztályosok többsége (csaknem kétharmada tehát) olyan pályát választott, amely főiskolai, egyetemi végzettséget feltételez. Ebbe a kategóriába soroltuk azokat a tanulókat is, akik még nem jelölték meg konkrétan, mik szeretnének lenni, tovább tanulnak, s csak a középiskola elvégzése után választanak. Ezek száma összesen 27 (12,12%) tanuló. Válaszaikból azonban kitűnik, hogy ők is főiskolai végzettséget szeretnének szerezni.

Nyilvánvaló, hogy a tanulók ilyen mértékű egyetemi orientálódása irreális. Nem felel meg társadalmunk, nemzetgazdaságunk igényeinek, szükségleteinek.

Az ifjúság vágyainak beteljesülése az ország szakember-szükségletének tekintetbe vétele mellett feltétlenül igényli a megfelelő hajlamok, képességek, tehetség jelenlétét is, valamint az odaadó szorgalmat, kitartást, a választott pályához való testi-lelki hozzáállást. Felvetődik a kérdés, vajon a megkérdezett tanulók rendel-

keznek-e a szükséges tulajdonságokkal? Eleget tudnak-e tenni a felvételi vizsga követelményeinek? Megállják-e helyüket a legjobbak versenyében?

A megkérdezett VIII. osztályos diákok tanulmányi eredményeit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy vágyaik túlméretezettek. A tanulóknak csak egy töredéke árul el olyan hajlamokat, képességeket, a tehetségnek olyan fokát, amely feljogosítaná őt arra, hogy főiskolán folytathassa tanulmányait. Az utóbbi évek egyetemi felvételi eredményei azt bizonyítják, hogy úgyszólván csak a kitűnő tanulók felelnek meg a követelményeknek. A legjobbak versenyében a jók általában lemaradnak.

Általános tapasztalat az is, hogy azok a tanulók érnek el jó eredményeket, akiknél a hajlamok, képességek összhangban állnak olyan személyiségvonásokkal, mint az erős akarat, kitartás, szorgalom. Viszonylag nagy az olyan tanulók száma, akik az általános iskolai fokon jó eredményt mutatnak fel. Teljesítményük mögött azonban nem mindig a jó képesség, tehetség húzódik meg, hanem a kitartás, szorgalom, erős akarat. Felvetődik a kérdés, vajon meddig bírják erővel a versenyt. Könnyen vagy csak kínlódva képesek a legjobbak csoportjában maradni? A pályaválasztáskor erre is kell gondolnunk.

A társadalom gazdasági fejlődése szempontjából fontos szerepet játszanak a jól képzett középkáderek, a technikusok. Feladatuk a szakmunkások, valamint a magasképzettséigű szakemberek közötti kapcsolat biztosítása, a fizikai dolgozók közvetlen irányítása, ellenőrzése, egy-egy műhely munkásainak vezetése vagy az orvosok segítése, vegyelemzések elvégzése.

Nemzetgazdaságunk szinte valamennyi területén kevés a középkáder, s különösen műszaki téren nagy a szükséglet. Sok termelési ágban a mérnököknek kell olyan feladatkört betölteniük, amelyet technikusok is jól elvégezhetnének. Fejlődő gép- és vegyiparunknak egyre több műszaki rajzolóra, műszerészre, laboránsra van szüksége. Ennek ellenére a megkérdezett 222 tanuló közül meglepően kevés szándékszik középfokú képzettséget igénylő pályán elhelyezkedni, összesen 36 (16,22%). Nem is beszélünk arról, hogy egyetlen tanuló sem akar mezőgazdasági vagy kereskedelmi technikus lenni. A VIII. osztályosok nem ismerik kellően az ipari, kereskedelmi, mezőgazdasági technikusai pályák jelentőségét, szerepét, szépségeit, nem tudják, milyen lehetőségeket kínálnak ezek a pályák az elhelyezkedés, a továbbfejlődés, az anyagi jólét biztosításában.

A tanulók közül mindössze 50 (22,50%) választott szakmunkási pályát. Zömük a vendéglátóiparban (pincér, kiszolgáló, fodrász) szeretne elhelyezkedni, s kevesen tájékozódnak a gép- és vegyipar, a ruházati és élelmiszeripar felé. Az iskolai és családi nevelés hiányosságára vall ez a tény. A tanulók nem tudják, hogy a gyakorlati foglalkozások tág teret nyújtanak az alkotó kezdeményezés számára, és megteremtik a továbbtanulás, önképzés feltételeit. Lebecsülik a fizikai munkát, és úgy vélik, hogy az csak testi erőt és ügyességet igényel. Nem tudják még, hogy a modern, gépesített termelőmunka egyre nagyobb mértékben veszi igénybe a munkás hozzáértését és elméleti felkészültségét.

A felmérés még egy igen fontos adatot szolgáltatott. Mindössze 35 (15,75%) tanuló jelölt meg két vagy három azonos képzettséget igénylő pályát vagy rokonszakmát. Feltétlenül pozitív jelenség, ha a gyermek több pályát jelöl meg. Könnyebben boldogul az, aki nem teszi fel életét egyetlen lapra, hanem latolgat a lehetőségek között.

Elenyészően kevés az olyan tanulók száma, akik a foglalkozási ág globális megjelölése mellett konkrétan rávilágítottak volna azokra a szakmákra, amelyeket élet-hivatásuknak tartanak. Az első kérdésre tehát nem válaszoltak pontosan a tanulók.

Kivétel például az olyan felelet: „Műszaki pályát választottam, és gépszerkesztő szeretnék lenni.“

A bemutatott adatokból kiderül, hogy a tanulók pályaválasztásának irányításában milyen sok a hiányosság.

A pályaválasztás indítékai

Az életpálya megválasztása és kialakítása visszahat az emberre, mivel igyekszik olyan elméleti és gyakorlati ismereteket szerezni, képességeket kialakítani, amelyek alkalmassá teszik a pálya gyakorlására. Az életpálya kialakulásában talán a legjelentősebb mozzanat a pályaválasztás, mely egyben állásfoglalás is: az egyén több-kevesebb világossággal és határozottsággal kijelöli a maga munkatevékenység-beli életútját.

Az egyén előtt több pálya jelentkezik felhívó jelleggel, amelyek közül a legmegfelelőbbet választja. A választást mérlegelés, latolgatás, motívumok küzdelme előzi meg.

Az indíték arra készíti az egyént, hogy megállapodjék egyik vagy másik szakma mellett. A motívum ilyen értelemben a pályaválasztás indoklásának leglényegesebb mozzanata; szorosan kapcsolódik az egyén olyan szükségleteihez is, amelyeket a pálya gyakorlása útján elégíthet ki elsősorban. Az indítékok lehetnek *külső, tárgyi* és *belső, szubjektív* jellegűek. A külső jellegű motívumok kapcsolódhatnak az anyagi jóléthez, álláslehetőséghez, a végzendő tevékenység körülményeihez (tiszta munka, nem kell sokat dolgozni, könnyű, meleg helyen végezhető). A belső a tevékenységi vágy kielégítését, az önérvényesülést, a feltételezett tehetség kibontakozását szolgálhatják. A belső indítékok nem erősítik a külsőket és fordítva. Az egyik motívum dologi vagy személyes tartalmánál fogva általában uralkodó jellegű. Ezért mondjuk, hogy objektív vagy szubjektív indítékok határozzák meg a pályaválasztást. Személyek, tárgyak, belső vágyak, ösztönzések egyaránt betölthetik a motívum szerepét.

Az indítékot nem elszigetelten, hanem irányulásában, illetve hatásában és működésében vizsgáljuk. A motívumok harcának lezárulásával, valamint együttesük kialakulásával a pályaválasztás még nem tekinthető véglegesnek. A tanuló még gyermekkorban van, fejlődik és alakul. Fejlődése során ismeretköre állandóan bővül, újabb tapasztalatokat szerez, s mindez újabb és erősebb motívum jelentkezésével jár. Az újonnan megjelenő indítékok nemritkán rákényszerítik magukat az egyénre. Mindez nem jelent akarategyengeséget, instabilitást. A pályaválasztás fontos mozzanat: a döntés széles terület áttekintése és komoly értelmi, érzelmi, erkölcsi állásfoglalás alapján valósul meg.

Maga a választott pálya is (különösen a tudomány és a technika fejlődése következtében) változhat. Új vonásai tűnnek fel, új fejezetek jelentkeznek, amelyek más arculatot kölcsönöznek a már választott pályának. Ezek új feladatok elé állítják a fejlődő embert, állásfoglalásra készítik, lényegesen megerősítik választásában, de más pályák felé is irányíthatják.

A pályaválasztástól tehát döntő módon függ, hogy a gyermek milyen mértékben képes beilleszkedni a társadalmi tevékenységbe és ott milyen fokon talál önmagára.

Elemezzük ezek után, melyek a VIII. osztályos tanulók pályaválasztásának indítékai.

A MEGKÉRDEZETT 222 TANULÓ ÍGY INDOKOLJA VÁLASZTÁSÁT:

Sor-szám	A pályaválasztás indokolása	Tanulók száma	%	Megjegyzés
1.	„... szeretek tanulni...“, „...szeretem a matematikát...“, „örömöm telik a fúrásban-faragásban“, „...mert szeretek rajzolni.“	79	35,59	106 tanuló 47,75%
2.	„...szép és érdekes foglalkozás...“, „könnyű és tiszta foglalkozás.“	27	12,16	
3.	„...a népet, embertársaimat szolgálhatom“, „...hozzájárulhatok a haza építéséhez...“ „...szüleimet és embertársaimat segíthetem.“	21	9,46	36 tanuló 16,21%
4.	„...tehetségem van hozzá...“, „...érték hozzá...“ „...gyakorlatból ismerem...“, „... van már tapasztalatom.“	18	8,10	
5.	„...régí vágyam...“ „...kiskorom óta készülök rá...“, „...úgy érzem, hogy ezt kell választanom.“	18	8,10	19 tanuló 8,55%
6.	„...édesapám is az...“, „...folytatni szeretném apám, bátyám mesterségét...“, „...mert a rokonok között még van ilyen foglalkozás...“	13	5,85	
7.	„...a legjobb barátnóm is ezt választotta, és segít nekem...“, „...a barátnómmal így beszéltük meg...“, „...ismerősömtől hallottam, hogy jó foglalkozás...“	6	2,70	
8.	„...jól lehet keresni...“, „...mert a jövőmet tudom biztosítani keresetemből...“, „sok mindent elérhetek ezen a pályán...“	9	4,05	12 tanuló 5,40%
9.	„...ennek a pályának van jövője...“, „ez a pálya állandóan fejlődik és biztosítja megélhetésem...“	3	1,35	
10.	„...tanárain megszerettették velem ezt a tárgyat...“	6	2,70	8 tanuló 3,60%
11.	„...szeretném megismerni a természet érdekességeit, törvényeit...“ „...érdekes dolog kutatni a természet titkai után...“	2	0,90	

Sor- szám	A pályaválasztás indokolása	Tanulók száma	%	Megjegyzés
12.	„...utazhatom mindenfelé, és ez nagyon érdekes...“ „...körüljárhatom a világot és szebbé teszi életemet...“	3	1,35	
13.	„...van egy ismerősöm, aki segít, hogy bejussak...“	1	0,45	
14.	Nem válaszol semmit	16	7,20	

A tanulók válaszainak rangsorba állításakor az indokolás természetének gyakoriságához és az indokolási típusok között fellelhető rokonvonásokhoz, tartalmi kapcsolathoz igazodtunk. Ennek megfelelően az első csoportba sorolt tanulók száma a legnagyobb. Érdekes, hogy a tanulók több mint egyharmadának indokolását (35,59%-a) viszonylag erős érzelmi elem árnyalja, színezi, jöllehet a válaszok jellemzője a tudatosság elég magas foka is. A 79 tanuló válaszában az érzelmi elemet a „szeretek tanulni“, „szeretem a matematikát“, „...örömöm telik a fúrás-faragásban...“, „...szeretek rajzolni...“ kifejezések hordozzák magukban. E tanulók zöme már kialakult és eléggé megerősödött tanulási motívum alapján indokol. A „szereitek“, „örömöm telik“ kifejezések tudatos konkretizálódása bizonyos rendszeresen végzett tevékenységhez kapcsolódik: a matematika fokozott tanulásához, a rajzoláshoz, a fúrás-faragáshoz. E tevékenység mintegy motiválja a választott foglalkozást. Minél világosabban bontakoznak ki a tanulók előtt a motívumok, annál nagyobb a lehetősége a helyes pályaválasztásnak.

27 tanuló (12,16%) választását külső, felületi érvekkel indokolja: „szép és érdekes foglalkozás“, „könnyű foglalkozás“, „tisza foglalkozás“. Náluk is jelentős szerepet játszik az érzelmi elem, vagyis az, ami vonzóvá teszi számukra a foglalkozást. Ez a külső motiváció annyiban nevezhető spontán indítéknak, amennyiben a tevékenység konkrét szemléletéből fakad. De lehet belső, megfontolt indoklás is, ha kiindulópontja a tanuló eddigi élettapasztalatához, szerzett képességeihez és szokásaihoz kapcsolódik, s alapja a munka szépségének, érdekességének, tisztaságának az igénye.

21 tanuló (9,46%) választását szociális jellegű motiváció határozza meg: „a népet, embertársaimat szolgálhatom“, „szüleimet és embertársaimat segíthetem“, „hozzájárulhatok a haza építéséhez“. E tanulók, jöllehet különböző foglalkozásokat jelöltek meg (orvos, tanár, mérnök) eljövendő pályájukként, választásukat közös nevezőre hozza indokolásuk: embertársaik megsegítése, gyógyítás, tanítás, építés útján. Indokolásukban (a gyermekekkel folytatott beszélgetésekből is tudjuk) benne van az is, azért akarnak másokon segíteni, mert jót tettek velük, s ezt viszonzni kell. Van olyan tanuló, aki azért tartja szükségesnek a segítséget, mások felemelését, mert ez emberi kötelesség, ez teszi az embert emberré. A tanulók e csoportjának indokolásában egyszerre nyilvánul meg a tudatosság és szándékosság magas foka. E tanulók választási indítékai mind a szándékosság, mind a tudatosság szempontjából erősek. A tanulók választását nem mindig határozzák meg ilyen intenzív indítékok. A motívum szándékossága és tudatossága lehet elmosódottabb is, alacsonyabb fokú is. Feltétlenül azt is kell hangsúlyoznunk, hogy e tanulók választásának társadalmi motivációit a legmagasabb, a legfejlettebb indítékként kell értékelni. Kár,

hogy a tanulók viszonylag kis száma (tiz százalék alatt) indokolja ilyen motívumokkal választását. Mindez a nevelőmunka gyenge hatékonyságát is tükrözi.

Viszonylag kevés tanuló (18—8,10%) indokolja választását az önismeret, szerzett képességei vagy vélt tehetsége alapján: „tehetségem van hozzá“, „érték hozzá“, „van már tapasztalatom“. Az eredményes nevelőmunka nagymértékben növelheti a tanulók önismeretét, hajlamaik, képességeik felszínre hozását és fokozását. A pályaválasztás elképzelhetetlen kellő önismeret nélkül; a tanulók az önismeret alapján összevethetik vágyaikat, elképzeléseiket pályaalkalmasságukkal, és megállapíthatják választásuk reális vagy irreális voltát, idejében helyrehozhatják tévedéseiket. Az adatok egyértelműen azt bizonyítják, hogy a tanulók zöme nem rendelkezik megfelelő önismerettel. A nevelőmunkának ezen a területen is sok a pótolnivalója.

18 tanuló így indokolja választását: „kiskorom óta készülök rá“, „régóta vágyom“, „úgy érzem, hogy ezt kell választanom“. A beszélgetésekből kiderült, hogy a választott pálya iránti érdeklődésük nem új keletű; régóta következetesen kitarának elhatározásuk mellett. Választásukat sok érzelmi elem színezi, de magas a tudatossági fok is. Érdeklődésüket a választott foglalkozás iránt csak fokozta az időközben szerzett pálya- és önismeret. E tanulók tudatában már a hivatástudat elemei is jelentkeznek. Választásukat egész motivációs rendszer indokolja. E rendszer jelentkezése jelentős tényező, különösen, ha a sok motiváció egymással összhangban van. Ilyen esetben növeli a döntés helyes voltának valószínűségét. Megjegyzendő, hogy a széles skálán mozgó, gazdag motivációs rendszer nagyobb jelentőséget ad a nevelőnek a tanuló személyisége megismerésére is.

Más a helyzet, ha a tanuló több motiváció alapján választ, de ezek között nincs összhang, szerves kapcsolat. Ilyenkor a választás kevésbé stabil, a tanuló könnyen megmászhatja elhatározását.

Mindezek alapján elgondolkozhatunk azon, mi az oka, hogy olyan kevés tanuló választ gazdag, harmonikus kapcsolattal motivációs rendszer nélkül pályát. A 222 tanuló közül mindössze 86 (38,74%) indokolja többféleképpen választását, de összhang a motivációs rendszerben csak kis mértékben lehető fel.

Összesen 13 (5,85%) tanuló indokol családi hagyományok alapján: „édesapám is az“, „folytatni szeretném apám (bátyám) mesterségét“, „a rokonok között még van ilyen foglalkozású“. E tanulók zöme reális motiváció alapján áll, amennyiben ismerik a gyakorlatból is az illető foglalkozással járó követelményeket. Természetesen a szülők, rokonok is közvetlenül hatnak a gyermekre.

Egészen más a helyzet annak a 6 (2,70%) tanulónak az esetében, akik így indokolnak: „a legjobb barátnőm is ezt választotta, és segít nekem“, „a barátnőmmel így beszéltek meg“, „ismerősöktől hallottam, hogy jó foglalkozás“. E fiatalok választásának helyessége esetleges, véletlenszerű, nélkülözi mind a foglalkozás ismeretét, mind az önismeretét. A motiváció természete eltér a választott foglalkozás természetétől. Még formai, felületi megegyezés sincs a kettő között.

A tanulóknak viszonylag kis száma (9—4,05%) az anyagi érvényesüléssel kapcsolatos motivációval indokolja választását: „jól lehet keresni“, „a jövőmet biztosíthatom keresetemből“. E tanulók fodrászok, pincérek, kozmetikusok (sok a mellékes jövedelem, a borralaló) szeretnének lenni. Fontosnak tartják a gondmentes életet, hogy mindenük legyen. Egyik-másik gyermek a beszélgetések alkalmával ilyen értelemben szóvá tette, hogy elege van a szűkölködésből. Mások azt szeretnék, hogy mindenféle felszerelésük legyen a lakásban, mert így könnyebb az élet, ismét mások autót szeretnének venni. Általában az anyagi jólét biztosításának lehetősége beilleszkedik valamennyi foglalkozás választásának motivációs rendszerébe.

Az előbbi motivációhoz hasonlóan, de már adekvátabb jellegű 3 tanuló (1,35%) a válasza: „mert ennek a pályának van jövője“, „ez a pálya állandóan fejlődik és biztosítja a megélhetésem“. Ez a döntés azonkívül, hogy anyagi jólét biztosítását is szolgálja, bizonyos fokú pályaismerethez kapcsolódik, amely tudatossági és szándékosági fokot is feltételez. E három tanuló saját érdekét összeköti választott foglalkozása fejlődésével.

A nevelők iránti vonzódást tükrözi annak a 6 tanulóknak a válasza, aki így indokol: „mert tanáraink megszerettették velem ezt a tárgyat“. E válaszok gazdag érzelmi alapon kialakuló tanulási, példaképhez kapcsolódó, eredményekhez fűződő pályaválasztási motívumrendszert tartalmaznak. Kár azonban, hogy mindössze a tanulók 2,70%-a választott ilyen motivációs rendszer alapján.

Az előbbihez hasonló, de annál gazdagabb, tartalmasabb az alábbi 2 (0,90%) tanuló választásának indokolása: „szeretném megismerni a természet érdekességeit, törvényeit“, „...érdekes dolog kutatni a természet titkai után“. Jóllehet egy mondatban fogalmazott a két tanuló, mégis válaszuk megismerési vágyat, érdeklődést, kíváncsiságot és eddigi tanulmányaik eredményességét tükrözi. E két tanuló választási motívációs rendszerének tudatossági, szándékosági, intenzitási foka, adekvát volta elég magas. Talán a legtöbbet mond a 222 tanuló közül. Örvedetesebb volna azonban, ha számuk nem maradna az egy százalék alatt. Ehhez azonban alaposabb, körültekintőbb, rendszeresebb nevelőmunkára lenne szükség.

Bizonyos fokú megismerési vágy nyilvánul meg annál a három tanuló (1,35%), akik ha nem sikerül nyelvtanároknak lenniük, idegenvezetőként vagy utazóként szeretnének dolgozni. E tanulók romantikus elvárással is fordulnak a pályák felé, szórakozásban gazdag, gondmentes életet remélnék: „mert utazhatok mindenfelé és az nagyon érdekes“, „körüljárhatom a világot és ez szebbé teszi életemet“.

Meglepően sok, 16 (7,20%) tanuló semmivel sem indokolja választását. A meglepő éppen az, hogy ezek a tanulók is választottak valamilyen pályát, illetve foglalkozást. E helyzet ellentmondásos, mivel indíték nélküli, motiváció nélküli pályaválasztásról általában nemigen beszélhetünk. A fordítottja gyakrabban előfordulhat, az, hogy valaki még nem választott pályát, de ennek nem a motivációhiány az oka, legfeljebb az, hogy az ellentétes motivációk vagy motivációs rendszer miatt az ifjú még nem döntött.

A pályaválasztás elemzett indítékaiból a családi és az iskolai nevelésnek le kell vonnia a következtetést: a gyermekek pályaválasztásának megkönnyítése terén még igen sok a tennivaló. *Tudományosan megalapozott pályaválasztási tanácsadást kell biztosítanunk* mind a családban, mind az iskolában. Az iskolának kell vállalnia e munka oroszlánrészét, hogy a fiatalok a *reális tárgyi adottságoknak* megfelelően, a *személyi adottságok* messzemenő figyelembevételével helyesen válasszák meg életpályájukat.

Sükösd János

